

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsako soboto: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 5 K, za pol leta 2 K 50 v. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tritropna petit-vrsta po 14, 12 in 10 v. za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Pred shodom zaupnikov narodno-napredne stranke. — K našemu programu. — Jurij Drobnic: Iz Slovenske Kmetke Neodvisne Stranke. — Volilna reforma. — Političen pregled. — Štajersko: Volitve v Šoštanj. Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Tržaško vprašanje. Slov. trg. akademija v Trstu. Razno. — Kranjsko: Razno. — Rojaki! Podlistek: Testament. — Žena in socializem.

Pred shodom zaupnikov narodno-napredne stranke.

Grdili so nas, obrekovali, sumničili in denuncirali, kolikor se je le dalo. Tresli so se za svoj prestol in zato so v brezumni ljutosti udarjali — in samo to. Niso pomislili, kaj pobijajo vedeli so samo za kaj: šlo se jim je za samoohranitev. Trumoma so jim uhajali ljudje iz stranke in eden izmed njih, odrinjen sicer iz ospredja ali vendar izmed najzmožnejših, je nedavno strahoma zaklical: vse je zbežalo od nas, mladine nimamo za seboj, nismo si vzgojili naraščaja, kar je izpod štirideset let, ni več naše.

Da je temu res tako, se ne smemo čuditi. Ali je od politike brez programa, brez organizacije in dela, sloneče le na medsebojnem osebnem preganjanju, kaj drugega pričakovati? Zadoval je samo en pogled v naše časopise, ki je vedno svečano zatrjevalo, da zastopa narodno idejo v interesu slovenskega naroda — samo en še tako površen pogled v njih vrste, in morali smo smatrati kot svojo neizogibno dolžnost, misliti na pota in sredstva, ki oprostijo naš narod takih krivih demagogov. Mesto da so se borili za svobodomiselnost, so jo prosti-tuirali; delo v stranki so zamenjali z osebnim

Testament.

(Narodna igra s petjem v štirih dejanjih. Po romanu Janka Kersnika spisal Janko Rozman. Pevske točke priredil Emil Adamič. Založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 1 K 50 h. Vse pravice pridržane. Napram gledališkim odrom rokopis.)

Na Dunaju, 9. marca 1906.

Ni moj namen, postavljati načela, ki veljajo, odkar se je človek zavedal, kaj je umetnost. Moral bi tako slediti epohi za epoho, in slednjič bi vendar nič drugega ne dokazal, kakor da je umetnost le ena in da veljajo za njo vedno ista pravila. Zadoštuje že, če se ozremo na našo dobo in naše razmere, in priti moramo do zaključka, da je nemogoče imenovati kako stvar dobro, če je bila že vnaprej premišljena in namenjena občinstvu, če je vodila in vplivala na umetnika pri stvarjenju njegovega dela misel, kaj in kako je treba publiki nuditi, da ji proizvod ugaja.

Tako je storil nekdanji prvi herold slovenske moderne, Fran Govekar. Izmed tistih redkih eden, obdarjen z ognjem navdušenja novo nastopajočih, iz šole francoskih mojstrov, je zapustil hram modric, in zdi se mi, kakor da se je napotil iz gaja božanstva, ljubezni duhtečega, po blatnih mestnih cestah, kjer je hotel siloma utisniti v dušo dolgočasnih filistrov svoj jaz. Oskar Wilde pa pravi: Ein

interesom; program so jim bile — kakor trdijo prav Naši Zapiski — simpatije in antipatije do gotovih oseb. V tem znamenju so se borili, in v tem znamenju so tudi padli. Zaman je bilo v takem boju vsako apeliranje na njih rahločutnost, na njih lojalnost in obžalovati je: brezuspešno je bilo celo sklicevanje na njih osebno čast. Ko smo dokazali dr. Tavčarju očitne laži v njegovem listu, je drugače tako radodaren z besedami — žalostni konec njegove polemike — naenkrat obmolknil!

Simpatije razsodnega občinstva so bile na naši strani, kar tudi dr. Tavčarju ni moglo ostati prikrto. Sijajen dokaz, da je bil njegov in njegovega lista boj proti nam samo osebni interes, pa so nam podali v zadnjih dneh: Kar je pisal Naš List že lani (n. pr.: Ali nam je treba nove stranke? I.—X.) in letos (Kaj hočemo? I.—VI., „Naša politika“ I.—IV. itd.) vse to so oportunistično porabili in razkladajo kot dobromišljen svet svojim zaupnikom za ta shod. Mnogo najodličnejših resnic so sicer že liberalni voditelji utajili, tega zanikati vendar ne morejo. Naj vzamejo v roke samo lanski in letošnji letnik Našega Lista, in prepričajo se, da smo mi vse to, na kar so prišli oni šele zdaj, že skoro — pozabili.

Da je naš nasprotnik podlegel tako na celi črti, bi nam bilo lahko v ponos, če bi pokazal ravno ta naš protivnik kaj več notranje sile. Da pa smo premagali take nasprotnike, nam ni treba biti ponosnim. Ob pomanjkanju svojih idej so morali za drugimi.

Toda pri vsej stvari je nekaj drugega. Ljudje, ki pripoznajo po preteku dvanajstih let obstoja svoje stranke sami, da „slovenska masa

nima danes niti pojma o razločku v stremljenjih klerikalne in narodno-napredne stranke“ se pokažejo v taki luči, da ne more biti o njih politični zmožnosti niti najmanjšega dvoma več. Sklicali so shod ker upajo, da pridejo z njegovo pomočjo zopet na vrh; na čemur so se zagrešili sami, naj jim pomagajo rešiti zdaj — zaupniki. Trditev, da je neposredni povod za ta shod volilna reforma, je zgolj pretveža, kajti v tem slučaju je bila njih dolžnost, sklicati zaupnike že lansko jesen, ker kaj pomaga „stališče“ zdaj na koncu, ko že vsi vemo, pri čem da smo z volilno reformo!

Seve, da ne pokažejo svojim zaupnikom preočito, kako krvavo jih potrebujejo za svojo ohranitev, jim dovolijo poleg obilnih novih dolžnosti in obveznosti tudi nekaj pravic. Pišejo namreč: zaupniki bodo morali zahtevati od poslancev narodno-napredne stranke... da bodo morali napeti vse strune, da podero Gauča in pokopljejo njegov načrt (če se kranjskim mestom in industrielnim krajem ter koroškim in štajerskim Slovincem ne da pravičnega zastopstva). Pri čitanju teh besed smo se nehote spomnili na tistega, ki je oblajal luno na nebu. Naši liberalci so torej pripravljeni strmoglaviti celo Gauča, zdaj, ko je reforma že tukaj in se vpelje eventuelno s § 14, prej pa, ko jo je Gauč vstvarjal in so bile vse druge stranke neprestano na delu, so ležali naši liberalni poslanci mirno doma. Ali ni tako pisanje navadna demagogija, slepilo? In ljudje te vrste stopijo z mirno vestjo pred pozvane zaupnike!

Zaupniki, ki jih imenuje dr. Tavčar, mu gotovo ne delajo posebnih preglavic. Vsaj pričakovati je tako. Zastonj vendar ni njegov

ravno Govekar v Talijin hram mnogo občinstva, ki ni posečalo prej nikdar gledišč, to stoji. —

Vse to se mi je zdelo potrebno omenjati, da podam tako nekaj tistih občutkov, ki so me spremljali, ko sem prejel Janka Rozmana Testament, to najnovejšo narodno igro s petjem.

Če bi me kdo vprašal, ali ima Govekar ali Rozman večjo pravico do imena narodna igra, bi se brez nadaljnega pomisleka odločil za Testament. Govekar bi morda bolje storil, da je naslovil svoje drame igre za ljudstvo ali za narod, če je bil že ta epiteton neobhodno potreben. Resnično narodno igro nam bi mogel spisati le kak velik umetnik, ki bi ne iskal v njej občinstva niti junakov — morda bi bila njegova igra celo brez junaka! — ampak sebe. Slovensko življenje, kakor se zrcali v njegovi duši. Pri tem je seve vse eno, kje biva. So namreč pri nas kritiki, ki očitajo Cankarju, da živi na Dunaju! Tudi Dastajevski je spisal najlepša svoja dela v tesni pariški podstrešni sobi, in vendar so njegovi spisi odločno „narodni“.

Janko Rozman, ki je priredil Testament, gotovo ni računal ne na eno ne na drugo. Je premajhen praktik in preslab individualist. Najslabši je tam, kjer se je oziral na neizogibne potrebe našega občinstva; najboljši zopet, kjer se je skušal zamisliti v Kersnika samega.

odpor proti Iv. Hribarjevi zahtevi, naj so valjeni tudi taki, ki ne najdejo slučajno milosti v njegovih očeh. Da je ukrenil nadalje dr. Tavčar povabiti samo Kranjce, ne kaže drugega, kot da si je hotel zagotoviti avditorij, kajti župan Hribar je vendarle nevaren, zlasti pa, če pridejo na shod še obmejni Slovenci. To je treba preprečiti na vsak način, in dr. Tavčar je nameravano, v kolikor se je največ dalo, tudi dosegel, ne glede nato, da govori v isti njegov list o — Zedinjeni Sloveniji! Izključeni so od shoda vsi štajerski, koroški, goriški in tržaški Slovenci — dr. Tavčar je in ostane separatist. Z isto pogubonosno politiko hoče preko Hribarja in drugih naprej, v njegovih očeh je Kranjec še vedno tisti mož, po katerega povelju se morajo obnašati naši obmejni rojaki. Njegov list sicer govori, da smo premajhni za varovanje svoje samostalnosti, zato se nam je združiti s Hrvati in Srbi — doma pa pobijajo z lastnimi čini to, kar kažejo na drugi strani kot neobhodno potrebno. Jugoslovansko ujedinjenje jim je torej le gola fraza, s katero hočejo varati ljudstvo po vzoru v vsem njim sorodnih klerikalnih voditeljev.

Da je prišlo sploh do shoda, se imamo zahvaliti največ prizadevanju nekaterih ljubljanskih krogov, ki so storili vse, kar je bilo v njih moči, samo da so združili (vsaj na videz) tako različna pola, kakor sta Iv. Hribar in dr. Tavčar. Nekateri so mnenja, da so ti poskusi zelo hvalevredni. Mi smo prepričani ravno o nasprotnem. Ivan Hribar in dr. Tavčar sta si gotovo tudi principierna, načelna nasprotnika, in tisti, ki meni pričakovati od takega udruženja kaj koristi, je ali politično zelo lahkoveren in malo izšolan, ali pa je velik reakcionar. Kako si pač more misliti izobražen in resen politik kompromis dveh popolnoma nasprotujočih si načel? Prijaznost takih politikov zasluži posebno pozornost, ker ovirajo ves političen razvoj na Slovenskem. Kaj vsega si niso prizadevali, ko je hotel pričeti pred leti Ivan Hribar s svojim listom, dokler mu niso onemogočili samostojnega nastopa. In kdo se upa trditi, da bi ne bilo za nas mnogo boljše, da je prišlo do secesije že tedaj?

O predstoječem shodu ni težko prorokovati: na njem pride ali do očitnega preloma, ali pa se liberalna na Kranjskem zopet za nekaj časa ojači.

Nam je dobro došlo oboje enako. Če pride do secesije in nastopi kdo samostojno, ga je treba na vsak način podpirati; če pa pride do združenja vseh različnih misli in glav v eni roki, se nam zopet kaže, da je politično nazaranje pri nas zelo naivno in da je treba še mnogo šole. V obeh slučajih ima torej opozicija zelo lepo in hvaležno ulogo, zato bi bilo zgolj

Naj povem, da sem odprl poslano mi knjigo z velikim nezaupanjem. Niso igrali pri tem nikakšni osebni motivi: Jaz Rozmana niti ne poznam, nikdar nisem čul o njem, da se bavi z literaturo; nikdar še ničesar njegovega čital, torej za me popolen homo novus. Temveč je bilo nezaupanje, sugerirano mi po utisih, ki sem jih odnesel od raznih vpriporjenih del te panoge našega tudi v obče šibkega leposlovja.

A že med čitanjem drugega dejanja sem dobival drugačno mnenje. Rozman sicer pogrša tiste routine v kompoziciji in spretnosti v tehnikah, kot si jo je prisvojil Govekar tekom zadnjega desetletja svojega neumornega pisateljevanja, ali zato je v Rozmanovem Testamentu naše narodno življenje mnogo bolj in bolje pogodeno. Mestoma so njegovi dialogi celo izborni zadeti. Koliko zaslug ima pri tem Kersnik, bo vedel gospod Rozman sam najbolje.

Dejanje igre je osredotočeno okrog Topolščaka. Podobna oseba, kot jo srečamo v Maks Halbovem Stromu. „Pravim, da je treba delati med sorodniki drug za drugega, da postanejo rodovi močni in denarni!“ Nekak Kraftmensch, ki hoče vladati druge. „Jaz ne potrebujem denarja le za se, ampak, ampak... Ljudje potrebujejo ljudi, v katere zro zaupno; tisti pa morajo imeti prostorne hiše in velika okna — sicer oslabi vera v nje...“ Kakor kralj na Betajnovi, tako je brezobziren tudi Topolščak v

podtikanje, če bi nam hotel kdo očitati, da nas spremljajo ob predstoječem shodu kaki drugi občutki, kakor golo zanimanje kronista.

V obeh slučajih obeta nastati nekaj novega. Da nam je treba izpremembe, tega ne tajimo, in do tega spoznanja smo prišli prej kakor naši liberalni voditelji. Ali samo izbiranje lepih besed v program še ni nova stranka in dosednji liberalni voditelji, kakor so dr. Bleiweis, dr. Ferjančič, dr. Tavčar itd., nam ne morejo biti niti najmanjši porok, da tudi res kaj novega hočejo. Okosteneli so v svojih nazorih in zde se zdaj kakor stara devica, ki si hoče v sramežljivosti pred samo seboj pomladiti nagubani obraz s kupljeno šminko in odčitati svoje oprsje s cveticami, ki jih je nabrala v bogsigavedi katerem vrtu. Tako olepotičena si domišlja, da je prenovljena in mlada!

Če ostanejo torej še nadalje ti ljudje na krmilu, vemo takoj, pri čem smo. Če pa se umaknejo v zaslužni pokoj in napravijo prostor drugim, se je vendar treba vprašati, kje si poišče nova stranka svoj temelj. V kmetijskih, uradniških, delavskih, trgovskih ali obrtnišk krogih? Kaj hoče doseči? To, kar trdi dr. Tavčarjev list, da morata biti stranki „narodnost in naprednost“ glavna smotra, je stara obrabljena prazna beseda, na katero nihče več ne sede. Naš narod potrebuje v prvi vrsti kruha, ker je izstradan in lačen. Z drugimi besedami — kar smo povdarjali že 13. januarja t. l. — šele z izpremembo našega sedanjega gospodarskega stanja moremo uspešno in dosledno računati na politične uspehe. Novo stranko je pač mogoče z umetnimi sredstvi obuditi k življenju, ali kakor pravi Abditus: setev brez žetve je utopija, nezmisel.

Objektivus.

K našemu programu.

II.

Kaj je danes najlepša točka socialno-demokratskega programa? Stremljenje po izobrazbi. Socialno-demokratska stranka se zaveda, da socialna demokracija ne zmaga dotlej, dokler ne bodo ljudske mase enako komerno izobražene. Socialni demokratizem je napredoval do sedaj vsled revolucionarne ideje, ki jo je zastopal v prilog ljudske mase, vsled ideje hrepenenja po sreči za vse enako. Vendar je ta uspeh le začasen in socialni demokratizem ne pride tako dolgo do veljave, dokler ne izvede svojega izobraževalnega programa.

Za me vidna je evolucija¹ socialno-demokratske stranke po razširjevanji izobrazbe ljudskih mas. — Pravi socialni demokratizem ni bil takrat, ko je bila stranka ekskluzivna,² revolucionaren nastaje še-le sedaj, ko sega na vse

dosego svojih namenov, priti do denarja in s tem do moči. Vsa sredstva so mu dobrodošla: v svoji sobi umrlega tujca — v igri nekaj deux ex machina — oropa za testament, oslepari berača Martina za dedščino, zaveže se s Tomaževim pobijalcem, naposled zasnuje 50letni mož 18letnega dekleta, hčerko imenovanega tujca, in se meni na ta način polastiti njenih posestev, ki jih zapušča tujec-oče temu dekletu, svoji hčeri. Že so svatje pripravljeni, da se odpeljejo v cerkev, iz hiše prideta Metka in Topolščak v poročni obleki — tu pride vse na dan. Zaman je skrival Topolščak testament, zaman davil umirajočega Tomaža, pričo svojih dejanj, zaman so bili vsi njegovi drzni naklepi. Žal le, da ima njegov sin v igri malo lepih trenutkov, četudi bi mogla biti njegova oseba — bivši semenišnik — najzanimivejša. Tudi je mnogo prepovršno risan in njegov pisatelj mora biti zelo lahkoveren, če meni, da se taki konflikti tem načinom rešujejo. Resnično, jaz sem se od Andreja najteže poslovil. Nekak sin Anzengruberjevega krivopriseznika.

Mestoma bi trebalo boljše izpeljave in tesnejše zveze. Predvsem pa več individualnosti dramatisovalateljeve. Slednja je predpogoj vsake umetnosti. Kakor pravi Janko Kukovec: Umetnost je meni duhteč venec, ki se spleta iz umetnikovega srca... In venec, ki naj ga vije iz svojega veselja in trpljenja, ta naj ne duhti niti

sloje in si postajajo ti sloji med seboj pristopni po enotni izobrazbi.

In mi Slovenci se moramo lotiti z vso vmeno vstvarjanja izobraževalnega programa za šolo in izven šole. Bojevati se moramo ne-le za ljudsko šolo, za srednjo šolo in za visoko šolo, ampak tudi za moderno šolo. Individualno³ se moramo vzgajati. Ako nam bodo gatili še tako naprej verozanstvo, grščino in latinščino, kakor do sedaj, in ako bomo mislili, da je profesor latinščine, grščine, veronauka in matematike že zaradi tega, ker je profesor, tu izobražena oseba, spoštovanja vredna oseba, bomo znali bore malo in bo to za nas individualno slabše kakor nič. Rabimo pouka za življenje, da se bomo ekonomično razvijali. Zahtevati nam je torej šol, ki odgovarjajo našemu sedanjemu kulturnemu in ekonomičnemu stanju.

Imamo pred seboj ledino in zato tem prostejše roke, ustvariti si potrebno smer. Čemu presajati nemško (ne mislim jezikovno) šolo, posebno gimnazijo in univerzo na naša tla! Bodisi da je Nemcem grščina in latinščina propedeutična.⁴ Ne nam! Mi rabimo šole, da si ohranimo svojo individualiteto ob vzpodjedanju Germanstva in Italijanstva naših mej. Mi rabimo šole ne zato, da postanemo profesorji z očali in učene zunanosti, ne nizke oprode c. kr. okrajnih glavarjev, ne trobila komentarijev in judikatov germanskega prava, mi rabimo šole, da se nam odpre pot po Balkanu in Adriji v orient!

Tu, gospod urednik, si dovoljujem, da Vam odgovorjam mimogrede na stavljeno vprašanje koristi družbe sv. Cirila in Metoda in družbe sv. Mohorja. Brez družega Vam priznavam, da sta obedve društvi koristni in da nisem za to, da bi se pričel boj proti tem društvom. Ogromna korist, katero nam daje eno in drugo društvo, je v najelementarnejšem⁵ pouku, v mehaničnem⁶ pouku čitanja in pisanja. Ako štejejo naši izseljenci v Ameriko še danes 37% nepismenih, potem je najbolj krvavo potrebno za Slovence, da se učimo sploh pisati in čitati. Pri današnjem kulturnem stanju naših ljudij ne moremo pričakovati, da bodo ti naenkrat segali po knjigah, narekovanih po naprednih ljudeh. Mnogokrat se bode učil naš kmet čitati le, ako čita življenje svetnikov. Imamo pretežno večino naše mase, ki je še nesposobna za nepredne ideje. Naj čita torej to, kar hoče, da le sploh čita. Ne bojujmo se proti temu društvoma. Ne razdirajmo in ne napadajmo ju; dokler ne moremo dati našemu ljudstvu primerne duševne hrane, pustimo, naj gre delo svojo pot dalje.

Ko je bil pri nas na Goriškem boj med naprednjaki in klerikalci najbolj razgret l. 1900 in 1901, takrat sta pošiljali stranki med ljudstvo tisoče in tisoče časopisov.

po rožah niti po vijolicah niti po ciklami — mi želimo le vonja, ki diši iz njegove individualne duše, iz njegove osebnosti.*)

Tega pa ravno pogrešamo v Testamentu. In da je ta poteza močnejša, tako, da bi dobro vedeli, kje neha Kersnik in počenja Rozman, potem bi gotovo lahko prištevali Testament med naše najboljše igre sploh. Tudi s strogo umetniškega stališča.

Vzlic temu pa moramo pripoznati, da ima ta Rozmanova narodna igra mnogo več literarne vrednosti, kot vse druge naše narodne igre, kar smo jih še videli bodisi v Ljubljani ali po drugih manjših odrih.

Zato vporabljam priliko in priporočam Testament našim diletantom, katerih nastopi so na Slovenskem vse premalo čislani in uvaževani. Ker je zajeta snov igre iz našega življenja, ima mnogo lepih prizorov in je njena tendenca lahko umljiva, sem mnenja, da se prav kmalu udomači po vseh slovenskih odrih. Obžalovati je le, da takih iger ne kupi kaka družba, recimo Slovenska Matica, s pravico vprižarjanja vred, ki jo da potem na prosto, kajti tisti „vse pravice pridržane“ vsako vprižoritev le ovira. In tega bi pri nas vsaj sedaj ne smelo biti.

F. L. Tuma.

*) Janko Kukovec: Umetnost in kritika. Cena 30 vin., dobiti pri L. Schwentnerju v Ljubljani.

Mari mislite, da je to duševno gradivo ali pa ono, ki je podaja „Slovenski Narod“, „Osa“ in „Škrat“ mnogo boljše od onega življenja svetnikov in brezštevilih molitvenikov družbe sv. Mohorja? Vzemite to gradivo od strani logike ali od katerekolisibodi strani, morate je staviti na jako nizko stopinjo. In vendar se je v onih dveh letih učilo goriško ljudstvo toliko čitati in samostojno misliti, da se je vstvarila prva podlaga udeležbe ljudstva pri političnem življenju. In trdil sem vedno: če nismo dosegli nič drugega te dve leti, dosegli smo to, da je naše ljudstvo, mlado in staro, dve leti željno in veliko čitalo.

In pri tem mehaničnem delu se je razvijalo tudi umstveno. „Für den, der wirklich lernen will, kann nämlich eine einzige glückliche Quelle das unendlich Viele ersetzen“ ... „... eine einzelne Zeile in einem vielleicht sonst wertlosen Autor kann dazu bestimmt sein, daß uns ein Licht aufgehe, welches für unsere ganze Entwicklung bestimmend ist“. (Jakob Burekhardt, Weltgeschichtliche Betrachtungen.)⁷

Kakor vidite, gospod urednik, nisem konservativen,⁸ govorim z modernejšega stališča, govorim tako, ker imam pred seboj položaj našega ljudstva tak, kakor je, in njega najnujnejše potrebe. Kedar je človek lačen, vzame tudi surovo repo iz zemlje in niti nima časa, da jo dovolj oguli, pa jo je. Še-le, ko mu ne kruli preveč po trebuhu, repo osnaži, razreže, skuha in obeli. Naš narod je izstradan, ne moremo izbirati jedil in to tem manj, ker tudi nimamo kuharjev, ki bi mu takoj pripravljali racionalno⁹ tečno hrano.

Lahko pa tudi tukaj preciziram naš šolski program tako: ker nimamo tal, da bi se razvili mogočno in samostojno agrarno,¹⁰ marveč je naš geografski položaj in kakovost tal taka, da smo vezani na trgovino in industrijo, ker pri sedanjem ekonomičnem razvoju naših sosedov z nabranim našim kapitalom ni mogoča konkurenca pri veleindustriji, pač pa je cela naša bodočnost pri tvorbi kapitalov in iz njih trgovine, in sicer trgovine transito¹¹ in na morju, zahtevamo, da stremi vsa naša izobrazba po tem, da nam razvije one lastnosti, katere mora imeti trgovec: treznost, varčnost, podjetnost, praktično znanje in pogum. Kardinalna točka¹² naših zahtev mora biti trgovska srednja in visoka šola tam, kjer je razvit tudi trgovski duh, torej v Trstu. Pošiljajmo najboljše naše intelektualne moči tje in v orient, in sinovi onih naših starišev, ki imajo kapitale, morajo postati trgovci. Dokler bo naši ljubljanski talmi-gospodi imponiral še uradniški frak in oficirska sablja, dokler bo v vsakdanji fantaziji našega kmeta čim dolga „gospodova“ suknja združena s tolstim rdečim

licem in zabreklih trebuhom in podobni pojmi o človeški sreči, toliko časa ostanemo narod duševnih beračev, godni, da nas iztrebijo boljši sosedje.

Jezikovno vprašanje pa mora biti za nas važno le z ravno navedenega stališča. Slovenec s tega stališča ne rabi nemščine za drugo, nego za in iz trgovine, rabi italijanščino, hrvaščino v isto svrho. Vsako učenje hrvaščine, ruščine, češčine zaradi tega, ker smo „bratje Slovani“, je igrača za nas in izguba časa. Rabimo svoj slovenski jezik za razvoj intelektualnosti¹³ naših ljudskih mas in le toliko.

¹ evolucija = razvoj, razvitek.

² ekskluziven = izključljiv; stranka je bila ekskluzivna: namenjena le gotovim krogom.

³ individualno = osebno; individualno se izobraziti: ne le vsakega poedince, ampak tudi tako, da varujemo pri vsej izobrazbi svoj značaj.

⁴ propedevtičen = pripravljen, potreben k višji stopnji.

⁵ najelementarnejši = najprvotnejši.

⁶ mehaničen pouk = pouk, kjer se ne zahteva nobenih posebnih misli in napenjanja možgan.

⁷ Za onega, ki se hoče v istini učiti, utegne namreč en sam srečen vir nadomestiti neskončno mnogo“... „ena sama vrstica iz morda precej brezpomembnega pisatelja utegne biti namenjena, da nam zasveti luč, ki je odločilna za cel naš daljši razvoj.“

⁸ konservativen = starokopiten; nasproti temu je: moderen.

⁹ racionalno = umski.

¹⁰ agraren = poljedelski.

¹¹ transito = prevozen; to v pomenu: na suhem.

¹² kardinalen = glaven.

¹³ intelektualnost = razumnost, umstvenost.

(Dalje prih.)

Iz Slov. Kmetske Neodvisne Stranke.

Propali kandidat kmetske neodv. stranke
Jurij Drobnič.

(Konec)

Ljubi kmet! Če si v krščanskem nauku dobro podučen, veš lahko, da smo pred milim Bogom vsi ljudje podrejeni božjim naredbam. Kristus je trpel in umrl na sv. križu ravno tako za nizkega kmeta kakor za najvišjega učenjaka, in ravno tako za revnega kakor za bogatega in nas odrešil od podedovanega greha. — Pred Bogom so vsi stanovi enako potrebni in sveti. Kolikor v višji stan je Bog človeka postavil, toliko večja dolžnost ga veže, da ravna z podrejenim ljudstvom vsestransko vljudno in pravično. — Duhovnik se prišteva nekako med najvišje stanove in najvišja bitja. Jaz pa mislim, da je najvišje bitje Bog in nikakor duhovnik, ki je slabostim ravno tako podvržen kakor vsak drug človek. V krščanskih knjigah sem večkrat bral, da je Bog svoječase one

angelje, ki so hoteli biti njemu enaki, pahnili v pekel. No, če je pa že ravno tako, da je duhovnik najvišje bitje in najvišji stan, potem je pa tudi po božji previdnosti najbolj dolžan izkazovati podrejenemu ljudstvu in vernim ovčicam največjo vljudnost, pravičnost in prizanesljivost.

Vprašam: Je li pa duhovščina v sedanjih časih taka, da bi bila pripravljena veseliti se z nižjim ljudstvom, z njim trpeti in skupno prenašati od Boga poslano težavo, smatrati različne stanove za enakovredne in biti vsem dobro želeča? To, dragi kmet, razsodi sam po svoji previdnosti, kakor veš in znaš. Vprašam te nadalje: Zakaj sovraži duhovščina „Slov. Narod“? To vse menda pač zaradi tega, ker trdi ta list, da je duhovnik ravno tako podvržen svojim slabostim, kakor vsak drugi človek, in ker odkrije v časih tudi javnosti slabosti posameznega duhovnika. Saj sem pokazal celo tudi jaz sam v teku 20 let v Slov. Narodu duhovniku Brešarju, da ne ravna prav niti za kmeta niti za duhovščino.

Dragi kmet! Vprašam te dalje še: Bi li č. duhovščina sovražila Slov. Narod potem, če bi se ta list v toliko izpremenil, da ne bi obešal slabosti posameznega duhovnika na veliki zvon, nasprotno pa odkrival slabosti uradnikov ali učiteljev? Jaz mislim, da bi ga prav nič več ne sovražila — ti, dragi kmet, pa bi smel ta list brati in brez skrbi bi šel k spovedi po odvezo. Iz tega pač lahko vidiš, da se lahko pribije vsem drugim stanovom njih greh, brez milosti; nasprotno pa bi ne smeli vsi ti stanovi očitati duhovščini niti najmanjšega madeža, ker bi bil storjen s tem greh vseh grehov. Očitno se kaže, da je č. duhovščina ravno tako materialistična kakor kak drug obrtnik ali trgovec.

Z lahko vestjo torej konstatujem: Če sem še tako pošten in živim vzgledno, v strogo katoliškem duhu, pri tem pa bi ne imel sposobnosti koristiti in pomagati duhovniku izven cerkve v političnih in osebnih zadevah, veljam sicer za pobožnega, ali za silno nevednega kmeta; če pomagam zopet duhovščini pri njenih političnih in zasebnih zadevah ne glede nato, kakšnega krščanskega mišljenja sem, me bo proglasila ona za zavednega pristnega klerikalca in poštenega kristjana. Če pa n. pr. jaz še tako pošteno, vzgledno in krščansko živim, pri tem pa duhovniku ne grem pri volitvah in drugih osebnih zadevah na roko, potem sem proglašen od nje za hinaveca ali še hujše rečeno, za liberalca. — Ljubi sokmet! Sedaj pač iz vseh zgorej označenih podatkov lahko razvidiš, kako težko je za onega človeka, ki ima voljo živeti v družbi svobodno, pošteno in mirno — in vidi naprej, da je to pri sedanjih političnih zmedenostih popolnoma nemogoče. — — —

Žena in socializem.

Spisal Avguštin Bebel.

Žena v preteklosti.

(Dalje)

Vse drugače pa je bilo z moškim. Če tudi so še tako strogo pazili na svoje žene, da niso z nikomur drugim spolski občevali, so si zagotavljali torej s tem samo legitimne dediče, oni niso bili voljni zdrževati se pred drugimi ženami. Nastalo je heterstvo. Duhovite in lepe ženske, ki so prihajale navadno iz tujih držav, so živele povsem prosto v najintimnejšem občevanju z moškim svetom, ki bi bil drugače navezan le vsak na svojo zakonsko polovico doma. Prav nič grdega niso našli v takem življenju. Ohranila so se celo do današnjega dneva imena in slava, ki so jo uživale nekatere izmed heter najslavitejših grških mož, med tem ko so imena njih pravih žen izvečine že davno izginila. Heter velikih mož so se udeleževale celo javnih posvetovanj in javnih poedin. Tako je bila Aspasija intimna prijateljica slavnega Perikleja (rojen 493 pred Kr. r.), pozneje je postala njegova legitimna žena; po Frini, intimni ljubici Hiperida, ki je stala Praksitelju, enemu največjih grških kiparjev kot model za njegovo Afrodito, so se imenovalle kasneje vse ženske, ki so se udajale za denar: frine. Daneja je bila ljuba modrijana Epikura, Arheanaza priležnica filozofa Platona. Druge slovite heteré, katerih

imena so ohranjena do danes, so Gnataneja, Laiza iz Korinta itd. Sploh ga ni nobenega izmed slavnih Grkov, ki bi ne občevali s heterami. To je bila tedaj splošna navada v vseh višjih krogih. Veliki govornik Demosten (rojen 384 pred Kr. r.) je označil v svojem govoru proti Neeri splošno življenje imovitih moških krogov v Atenah tako: „Mi poročimo žene, da nam rode zakonske otroke in da imamo doma zvesto čuvajko; priležnice rabimo za našo postrežbo in vsakdanje potrebe, katere so za uživanje ljubezni.“ Zakonska žena je bila torej le aparat za poroditev zakonskih otrok, zvest pes, ki čuva hišo. Gospodar hiše pa je živel, kakor je samemu najbolj ugajalo.

Ženske, ki so se udajale za denar, so iskali zlasti mlajši moški. Iz tega je nastala prostitucija, ki je bila za časa materinstva popolnoma nepoznana. Prostitucija se razlikuje od prostega medsebojnega občevanja med obema spoloma, ki je bilo svoj čas v navadi in zato nič spotakljivega, v tem, da se udaja ženska vsled materialnega haska telesno enemu ali pa celi vrsti mož. Prostitucija nastane s tistim trenutkom, ko se ženska preživlja od ponudbe svoje mikavnosti. Solon, ki je sestavil v Atenah veljavno pravo in ga smatrajo ustanoviteljem novih pravnih razmer, je postavil tudi posebne določbe, ki so veljale za javne hiše, takozvane deikte-

rione t. j. državne bordele, državne hotnišnice. Vstopnina za vse obiskovalce je bila enako visoka, in sicer je znašala, kakor pravi Filemon, en obol, kar je po naše okrog trideset vinarjev. Deikterioni so bili kakor svetišča Rimljanov in Grkov ter katoliške cerkve v srednjem veku, nedotakljivi in so spadali neposredno pod varstvo javne oblasti. Pri židih so bili še okrog leta 150 pred Kristovim rojstvom njih templji navadno zbirališča takih deklet.

Za dobroto, ki jo je izkazal Solon z ustanovitvijo državnih javnih hiš, ga poveljuje eden sodobnikov tako: „Bodi slavljen Solon! kajti javne žene si kupil za blagor in nravi mesta, v katerem je tako polno krepkih mladih mož, ki bi jih zasledovalo brez tvoje modre odredbe koprnenje po boljših ženah“. In zgodi se, da utemeljujejo države koncem 19. stoletja uravnavo prostitucije na isti način, in da opravičujejo obstoj in ustanovitev bordelov z ravnostimi razlogi. Pred postavami je torej dovoljeno moškemu tisto početje, in se smatra kot samo sebi umljivo, ki se šteje ženskam v največjo pregreho in vredno vsega zaničevanja. In koliko ni mož, ki jih prištevamo mi „oporam države“, „stebrom javnega reda“ in jih nazivljemo „čuvajem svetosti familije in zakona“, a se nahajajo na skrivnem veliko rajši v družbi lepe grešnice kakor v objemu svoje zakonske žene.

(Dalje prih.)

Kadar se me je polotila v mojem življenju melanholija ali žalost nad kakimi dogodki, sem v takih slučajih vedno rad potožil svojim prijateljem, kar me je težilo. Imel sem dva taka prijatelja in sicer pokojnega župnika Voglarja in bivšega dež. poslanca Pakiža. Sedaj ne poznam nobenega tako zvestega človeka, da bi mu mogel toliko zaupati, kakor sem obema pokojnikoma. Poznam sicer še prav dobro župnika K. v S., s katerim sva vže mnogokrat skupaj kramljala, igrala in politizirala. Naj povem na njegov naslov naslednje besede.

Torej ljubi gospod župnik! Vi pač veste, v kakih težavah sem bil zadnje čase zaradi tega, ker so me — kakor smem brez pomisleka trditi — proti mojej volji skorej čez noč postavili kandidatom povodom dodatne deželnozborske volitve — proti g. Šukljeju. Mogoče je bilo to meni in duhovščini od Boga dano, za pokoro. Ker pa zdaj niti ljudje niti časniki nočejo molčati o tem, marveč še vedno pišejo in govorijo, če bi ne bila kmetška neodvisna stranka tako surovo pri shodu postopala, bi se bilo za kmetškega kandidata vse bolj ugodno izšlo; od druge strani zopet pravijo, da kmetje duhovščino preklinjajo, ker je ista baje proti kmetiskim kandidatom delala; zopet kroži tuintam govorica, da ni Drobnič prav ravnal, ker ni hotel sprejeti od duhovščine ponujeno mu kandidatur; pred vsem je pa zopet ubogi Rus kriv, češ če bi ne bil ta Drobnič priporočal, bi bil Drobnič gotovo zmagal i. t. d. — Če se je res kmetška neodvisna stranka na tem shodu nedostojno obnašala, nam ne preostane drugega, kakor stvar obžalovati in obsojati. Ravno tako je one obžalovati in obsojati, ki duhovščino zaradi volitev preklinjajo. Da bi pa meni duhovščina imenovano kandidaturo od katerekoli strani ponujala, temu moram odločno oporekati, ker to ni resnica. Da bi bil pa Rus mojega padea količkaj kriv, temu vendar nihče ne bo verjel. Ali če se že slovenski kmetški neodvisni stranki kaj nepravilnega očita, potem vendar ne moremo pozabiti, kako so se pregrešili vodje Slov. Ljudske Stranke s tem, ker so vprizorili svojo kandidaturo brez ljudske volje, da, celo naravnost proti ljudski volji.

Ravnalo se je v pravem pomenu besede rečeno, po receptu in načrtu tako imenovane klerikalni stranki na čelu stoječe „trojice“. — Vse to pa nikakor ni moglo biti v dopadajenje onim junaškim kmetom, ki so prišli od daleč na shod, iz take dežele, v kateri ne rastejo fige in oranže — marveč oves, krompir in trnje, pa še to vzame velikokrat mrz. Tem junaškim kmetom je tako imenovana Sl. Ljudska Stranka najbolj kljuko tiščala, da niso mogli dati duška svojem mnenju in povedati, kar jih je težilo.

Duhovščina sedaj ugiba, kako da je mogla dobiti ribniška politična prekucija tako širok obmer. Po mojem mnenju se je to prav lahko zgodilo, in tem bolj, ker se oklepajo nekateri duhovniki svojega samodržstva z vso močjo in mislijo, da vse vedo in se jim mora vse uklanjati in pokoriti. — Da bi vodil politiko, ni po mojem mnenju sposoben vsak mlad kaplan, kar nas uči že vsakdanja izkušnja.

Ni moj namen, kazati na sebi dobre — pri drugih ljudeh pa slabe lastnosti. Ali, ker se danes vsepovsod zahteva odkritosrčnost (ako tudi moramo ravno te tako mnogokrat pogrešati), in ker sem tudi jaz za to, da se reši vsaka stvar mirno in je treba, da se o nasprotujočih si političnih nazorih javno in odkrito razpravlja, je treba tudi v tem slučaju javnega razgovora, da se dožene, kdo je največ kriv teh duhovščini tako neljubih političnih prekucij. —

Zato si štejem v svojo dolžnost, obrazložiti stvar po svoji najboljši vesti tako, kakor odgovarja resnici. To pojasnilo pa prihodnjič, do tedaj pa z Bogom!

V Sodražici dne 5. marca 1906.

Jurij Drobnič,
resnicoljuben kmet.

Volilna reforma.

(392.—396. seja poslanske zbornice.)

Govor poljskega poslanca **Dašinskega** imenujemo lahko v dosedanji razpravi o volilni reformi kot najizbornejšega, kar jih je čula zbornica. V polemiki, ki je bila prav tako elegantna kakor jasna kot bič, je zavrnil vse predgovornike-nasprotnike volilne reforme. Z neizprosno ostrostjo je kritikoval laži-narodnost poljskega kluba pod Abrahamovičem, dalje delovanje poljske žlahte itd. Zanimivo je, kar je povedal o poljskem kmetu Bojki. Kmet Bojko je kandidiral v poljski deželni zbor, ali vsled intrige duhovščine in stančikov je propadel. Dva dni zatem pa so ga volili meščani iz Lvova z velikanskim navdušenjem svojim poslancem. (Kmet Bojko je reven, a zato nič manj navdušen za svojo narodnost in pravico. Tarnovske kmetске občine so ga poslale kot svojega zastopnika v parlament, a poljski klub ga ni sprejel med svoje člane, tako da stoji Bojko izven klubov, torej je divjak. Načelnik poljskega kluba je grof Abrahamovič, ki ima — 31 glasov žlahte.) Zelo stvarno je govoril tudi mladočeški poslanec **Kramař**. Razvil je toliko dokazov in gradiva v prid slovanstvu v Avstriji, da tega ne more vlada prezreti, če hoče biti količkaj pravična in si zagotoviti slovanske poslance pri glasovanju. Kramař je poudarjal, da je edini izhod iz te krivične odreditve pravičen in resen kompromis. Za vrednostjo in globino govora slednjega ni zaostajal nemški naprednjak dr. **Leeher**, brnski poslanec. Dasi je trajala tedaj debata že šest dni in je zanimanje za razpravo jelo polagoma padati, je znal vendar pritegniti na se pozornost zbornice. Obžaloval je tudi, da ni izdelala vlada istočasno reformo gosposke zbornice. Splitski poslanec kmetiskih občin dr. **Vinko Ivčević** pozdravlja sicer iskreno volilno reformo, a to mu ne zabrani, da se ostro pritožuje, kako zapostavlja vlada pri reformi Slované. Ivčević je polemiziral tudi proti Italjanom, ki zahtevajo v Dalmaciji in na Primorskem več mandator. Proti volilni reformi je govoril poslanec češkega veleposestva, grof **Ferdo Trauttmansdorff**, ki je poslan v zbornico celo s samo 10 piši: desetimi glasovi. Tri leta že sedi visoki mož v zbornici, ali bilo je zdaj prvič, da se je oglašil k besedi. Bil pa je ta dan ne za narode in državo, pač pa za njegovo familio znamenit: v ložo so ga prihiteli poslušat njegov oče, knez Trauttmansdorff, član gosposke zbornice, grofica Trauttmansdorff, govornikova soproga, knez Makso Egon Fürstenberg in mnogi člani rodbine Trauttmansdorff, ki so komaj čakali, da je govornik končal in so mu mogli hiteti izročiti svoje čestitke!! Dober v izvajanjih je bil mladočeški poslanec **Stransky**, ki je z očitnimi dokazi pokazal, kako krivico dela vlada Slovanom. Za nemški mandat na Kranjskem se je potegoval grof **Barbo**. Zahteval je poseben volilni okraj za Kočevce. Kar je govoril dr. **Šušteršič** pri razpravi o volilni reformi, moramo pripoznati, da je bilo dobro. Ali je govoril mož iz prepričanja ali ne, pustimo — ali to, kar je povedal, ni ostalo brez vpliva. Šušteršič je poudarjal, da se nahaja volilna reforma na poti, ki pelje samo naprej in nazaj ne več. (Op. In vendar hočejo zavzeti slovenski liberalni voditelji prav zdaj „stališče“ proti njej!) Nekoliko slabo zasnovani so bili le argumenti, ki jih je navajal v zadevi kočevskega mandata. (Če je vpoštevala vlada davčno moč pri odreditvi mandator, potem jo je morala tudi pri Kočevcih; če pa je vladi res na tem, da dá Kočevcem mandat samo zaradi tega, da je zaščitena njih minoriteta, potem pripada koroškimi Slovincem vsaj 4—5 mandator!) Za svoj govor je želel Šušteršič mnogo aplavza. Maloruski poslanec **Romančuk** je kritikoval delovanje poljskega kluba. Ta klub, ki obstoji iz Slovanov, preganja svoje rodne brate Maloruse, kjer le more. Kako se godi Malorusom pod Poljaki, kaže v najlepši luči maloruski kmet Stasjuk, ki so ga orožniki o priliki volitev prebodli z bajonetom v hrbet, tako da je kmet izdihnil. Slovenski liberalec dr. **Ferjančič** je povedal, da se je lotilo koroških Slovencev opravičeno ogorčenje vsled

atentata vlade na njih narodno posest v zadevi volilne reforme. Zahteval je tudi za Kranjsko mestne volilne skupine, kakor jih dobe tudi druge dežele. Da je razdelila vlada Kranjsko zgolj na kmetске občine, ni to drugega, kakor želja, zagotoviti si slovenske klerikalce pri glasovanju. Ferjančič je priporočal zbornici, da stvari zakon, ki onemogoči agitacijo v cerkvah. Nasprotnikom (načelnim namreč) volilne reforme v tej obliki, kakor jo predlaga Gauč, se je pridružil tudi nemški veleposestnik iz Česke dr. **Baernreither**. Mož je govoril sicer dolgo in izbrano, vendar je videl vse drugo, samo tega ne, da sloni njegov mandat na predpravi. Baernreither ima namreč samo 38 glasov kot poslanec. Zahteval je, da ne sklepaj o volilni reformi današnji parlament, ampak se skliče v ta namen posebna postavodajalna skupščina itd. Vse lepo: ali pa bi ne trebalo za tako skupščino zopet novega volilnega reda? Sploh je bil njegov načrt tako zamotan, da si niti govornik sam ni bil na jasnem, kako si stvar misli. Koliko manj torej, da bi bila „odrešilna“! Dubrovniški poslanec, Juraj **Biankini** je naglašal, da hočejo storiti Hrvatje kar je v njih moči, da preprečijo stari greh Habsburžanov: prepuščati vodilno besedo Nemcem.

Ogrska.

(Nastop kmetov.) Zbralo se je 7000 kmetov pod vodstvom bivšega državnozborskega poslanca **Achima** in so sklenili posebno socialistično kmetško zvezo. Zveza je sklenila, da ne podpira nobene sedanje stranke, ampak hoče po svojih lastnih potih in se v prvi vrsti boriti za splošno in enako volilno pravico.

(Udarec Košutovcem.) Ogrska kraljeva vlada je razpustila izvrševalni odbor združene koalicije. — Košut je opasno zbolel.

(Fejervari na Dunaju.) Danes na četrtak je bil Fejervari sprejet od vladarja v posebni avdijenci.

Hrvatska.

(Kaj je dočakal Zagreb!) Minuli teden so se vršile občinske volitve v Zagrebu. Narodni naprednjaki so propadli na celi črti! V prvem in drugem volilnem razredu so zmagali **Madžaroni**, v tretjem pa **Frankovci** in klerikalci. Kaj takega res nismo pričakovali!

(Mogoče samo na Hrvatskem!) V Zagrebu je bila te dni obravnava proti uredniku „Slobodne reči“ **St. Batu**. Bat je bil obtožen radi hudodelstva motenja javnega miru, ker je priobčil v svojem listu neki članek o revolucionarnem gibanju na Ruskem, ki je drž. pravdnika tako zbodel, da ga je zaplenil. Obravnava je bila tajna in se je vršila v kljub temu, da je obtoženec prosil, naj se odgodi, ker mu je zagovornik tik pred obravnavo odpovedal in ni mogel vsled tega dobiti drugega branitelja. Tej zahtevi bi se povsod drugod ugodilo, samo na Hrvatskem ne. Tu pa predsednik **Alković** ni ugodil upravičeni **Batovi** zahtevi rekoč: da itak ne potrebuje zagovornika, ker bo tako ali tako obsojen. In res je bil **St. Bat** obsojen, in sicer na osem mesecev težke ječe.

Srbija.

(Novo ministrstvo.) Srbija je dobila nove ministre. Predsednik je general **Gruić**, ki je obenem vojni minister; polkovnik **Antonović** vodi zunanje, **Pavičević** notranje posle; uk in bogočastje: **Stojanović**; pravosodje: **Pesić**; narodno gospodarstvo: **Drašković**; javna dela in finance **Todorović**. Pri prvi seji skupščine je prišla vsa opozicija. S tem je obstrukcija končana. Nadalje je skupščina pristala na kraljevo željo in se odgodila do 23. aprila. Med tem časom upa vlada končati s pogajanjimi zaradi trgovskih pogodb.

Galicija.

(Probuda med Malorusi.) Pri nas v Galiciji in vzhodnih Karpatih živi nad štiri milijone Malorusov, ali kakor jih imenujejo tudi drugače: **Ruteni**. Pred nekolikimi leti ni v Evropi nihče znal, da biva tudi tako pleme še na svetu. Največ zaslug, da je odkril zapadu ta

v celoti nad dvajset milijonski narod, ima pred meseci umrli komaj tridesetletni maloruski žurnalist Roman Sembratowycz, ki je dopisoval v mnoge francoske in nemške liste, ter tudi napisal več velikih političnih del. (N. pr. Polonia irredenta itd.) Poljakov in Malorusov (Rusinov, Rutenov) je v Galiciji skoro vsakih polovica, vendar je razmerje njih političnega in kulturnega zastopstva silno razlikujoče se. Malorusi imajo le 5 gimnazij, Poljaki 36; Malorusi 10 poslancev v deželni zbor, Poljaki 151. V zadnjem času pa se je narodna zavest med Ruteni nenavadno povzdignila. Od poletja 1905 do februarja 1906 so priredili nad 1000 shodov, kjer so razpravljali in manifestirali za volilno reformo. Da informirajo tudi tuje kroge o svojih razmerah, izdajajo poseben list v nemškem jeziku pod naslovom: Rutenische Revue. Z novim letom pa je prenehal ta polmesečnik in na njegovo mesto stopi mesečnik Ukrainische Rundschau, ki bo izhajal v zvezkih po 40 strani. List bo urejeval Vladimir Kušnir. Ko izide prva številka, poročamo kaj več.

Rusija.

(Poročnik Šmid ustreljen.) Poročnik Šmid in trije mornarji, ki so bili voditelji zadnjega vojaškega upora v Sevastopolju, so bili obsojeni na smrt in te dni tudi že ustreljeni. Šmid je bil najidealnejši boritelj za svobodo in je padel zdaj kot žrtev absolutizma!

(Hudičev stroj.) V uradu žandarmerijske oblasti v Odesi je razpočil hudičev stroj, prodrli strop, vendar ni bil nihče ubit. Le nekaj pasantov na cesti je dobilo nekaj lahkih ran od razstreljiva.

(2 milijona kron odnesli.) V moskovsko banko vzajemnega kreditnega društva je prišlo pri belem dnevu dvajset oboroženih mož, pobralo nekaj nad dva milijona kron v zlatu in papirjih in nato odšlo. Uradnikom so zagrozili s smrtjo, če se kdo gane.

Romunija.

(Nove postavbe za poročence.) Romunska vlada je zabranila ženitev vsem tistim, ki bolujejo na neozdravljivih boleznih. Vsi, ki se hočejo ženiti, morajo biti prej preiskani od zdravnika. Podoben predlog so stavili tudi v Švediji.

Francija.

(Zlodejstvo v Kurjeru.) Rešilne operacije napredujejo le počasi. Na pomoč so prišli tudi nemški oddelki, kar so pozdravljali francoski listi s posebnim navdušenjem. V drugem šahu je še okrog 700 mrtvih rudarjev, ki jih niso mogli spraviti do zdaj na dan. Nad osemdeset tisoč rudarjev v okolici je pričelo štrajkati. Razburjenje je povsodi velikansko. Vedno bolj jasno postaja, da so krivci take grozne nesreče edino le podjetniki. Njih lakomnost je gnala nad tisoč delavcev v smrt. Število mrtvih še ni dognano. Vendar je gotovo, da ni daleč od 1500.

(Vojna sodišča.) V Franciji nameravajo odpraviti vojna sodišča. Kakor poročajo, se vlada ne meni upirati tej zahtevi poslancev.

Nemčija.

(105 shodov v enem dnevu.) V Berlinu in okolici je napovedala nemška socialna demokracija 105 shodov v prid volilni reformi za nemške deželne zbore, kjer volijo še vedno po kurijah.

(Prebivalstvo Nemčije.) Po štetju od 1. decembra 1905 šteje Nemčija 60,605.187 prebivalcev. Od teh je 29,868.096 moških in 30,737.087 ženskih. V zadnjih petih letih je naraslo prebivalstvo Nemčije za dobre štiri milijone.

Švica.

(Zakon proti anarhistom.) Švicarski narodni svet je sprejel s 127 glasovi proti 9 po dvadnevni debati zakon, ki dovoljuje sodnijsko postopanje proti vsem v Švici bivačim, ki napeljujejo k anarhističnim atentatom ali pa take v listih proslavljajo.

Belgija.

(Narodnostno vprašanje v socialni demokraciji.) Na konferenci mednarodnega socialističnega sekretarijata v Bruslju

je bilo rešeno konečno vprašanje narodnostnega zastopstva, ki je postalo zlasti na Avstrijskem za socialno demokracijo nevarno ostro. Rešitev je ugodna za narodsti in glavno zaslugo imajo pri tem češki in poljski delegati — saj se je rešilo v prid tudi le tema dvema narodoma. Zastopa v sekretarijatu se ne zagotavlja samo političnim državam, ampak tudi onim narodnostim, pri katerih se ima smatrati stremljenje po samostojnosti in duševni enoti za nasledek dolgotrajne historične tradicije, naj so te narodnosti pod eno ali pod večim vladam. K sprejetju tega predloga je pomogel poleg govorov poljskih in čeških socialnih demokratov največ govor voditelja nemške socialne demokracije Avguščina Bebla, ki je zahteval, da se sprejme v mednarodni sekretarijat vsaka narodnost brez razlike.

Španija.

(Lep parlament.) V španskem parlamentu sta se polkovnik Rivera in poslanec Soriano dejanski spoprijela. Polkovnik je dal svojemu tovarišu tako močno zaušnico, da mu je zbil dva zoba. Nastal je velik vihar. Republikanska manjšina je zapustila zbornico. Vojne oblasti so postavile na to polkovnika pred vojno sodišče. Med obema poslancema pride tudi še vsled tega do dvoboja.

Azija.

(Velikanski potres.) Na blizu Japonske ležečem otoku Formozi je razsajal tako hud potres, da so se sesula in porušila vsa mesta. Mnogo tisoč ljudi je ubitih. Škoda je velikanska. Potresni sunki so se tekom dvanajstih ur neprenehoma ponavljali z vso silovitostjo.

Amerika.

(Anarhist Most umrl.) V Cincinnati, v Združenih Državah je umrl Janez Most, star šestdeset let. Bil je eden najvernejših pristašev anarhizma, zelo talentiran, ali ravno tako nečimuren in poln samoljubja. Izprva je bil pripadnik socializma in nastopal kot tak na mnogobrojnih shodih. Večkrat obtožen in obsojen zaradi veleizdaje, je bil kot Nemec iz rajha kmalu izgnan iz Avstrije za vse čase, se podal na to po svetu — po poklicu je bil knjigovez, dokler ga ni pot zanesla v Ameriko, kjer je preživel zadnjih 24 let. Njegovo ime in slava je kmalu opešala in Most je umrl — lahko rečemo — v pozabljenosti. Vsa njegova velika notranja sila je izpuhtela v prazen nič.

Štajersko.

Volitve v Šoštanj.

Politični komisar je razpustil občinski zastop. Volitve so bile ovržene in 8. marca se je volilo iznova v dveh razredih — in zakaj?

Ker so Slovenci pri zadnjih volitvah s porabo postavbe in pravosodnih določil ovrgli neveljavne glasove ali pa že pri reklamacijah storili, kar jim je bilo postavno dovoljeno.

Ker pa so se šoštanjski mogočni odpadniki zakleli, da mora gospodovati v Šoštanju le nemštvo — se je udala namestnija, stopila v službo nasprotstva Slovencev, razveljavila volitev in postavila vladnega komisarja, da izvede nove.

Ko je prevzel politični komisar gospodarstvo pri občini, se je moral prepričati na lastne oči, kakor ne manj od deželnega odbora odpisani dr. Štefančič, da so bili naši prvaki in voditelji slovenske občine nesebični, zvesti ter umni gospodarji in oskrbovatelji trga Šoštanj.

Za vsa trudapolna dela itd., odkar so bili oni gospodarji občine, ni prejel niti eden ne vinarja nagrade ali plačila, ker tega nihče zahteval ni. S tem je bila dokazana izvrstnost in vzornost našega vodstva, na katerem dejstvu se ni dalo ničesar izpremeniti. In kakor zatrjujejo, je bilo mogočnemu Hansu Woschnaggu od sile neprijetno, ko je moral poslušati laskavo hvalo slovenskih mož, še bolj neprijetno, kakor če ga kdo spomni na lepo rdečo srajco!

In izvršile so se druge volitve, ki so se končale z zmago — Nemcev!

Toda poglejmo si nekoliko bliže našo nemško-nacionalno družbo! Tu je najprej dveh

prvakov in boriteljev za slovensko svobodo in pravico, znanega Mihajla in dr. Josip Vošnjaka brat: Franc Woschnagg. Ko mu je pretil konkurz pri usnjariji, se je zatekel v Posojilnico. Dalje zdravnik dr. Hans Lichtenecker. Zanimivo je vedeti, da se je potegoval oče slednjega svojčas za slovenski državnozbornski mandat. Čudimo se le, da se mož tako trdega nemškega prepričanja ne ženira prejemati denarja od slovenskih pacientov. Ravno tako živi od slovenskih kmetov mnogo trgovcev, ki so v nasprotnem taboru. In celo staro ženico Betko Orlovo rabijo v pomoč, dasi jim je znano, kako lepo in rada je nekoč govorila na Brdu slovenski jezik in veljala za Slovenko.

V tisti družini, kjer ima poleg imenovanih svoje mesto še „Štajercev“ dopisnik, pa se nahaja tudi župnik Ivan Govedič. Mnogo se pripoveduje o njem, ali v svoji obzirnosti zakrimo njegovo zasebno življenje s plaščem molčečnosti. Žalostna mu majka! Kadar čuje prepevati ob tistem pomladnem večeru slovensko pesem, naj se spomni, kako blizu so mu bila včasih ta srca, ko se mu je zahotelo po njih v prijetnem hrepenenju...

Mi, ki vemo vse to, ki vidimo svojega duhovnika v prijateljskem objemu s tistimi, ki nam teptajo naše pravice — resnično, on ne more potem zahtevati, da bodi v naših srcih ljubezen do njegove osebe.

Ali s tem, če smo podlegli pri teh volitvah in vemo, da bo boj za zmago še hud, se vendar ne vdamo in če pride do zadnjega diha. Ni še uničena žilavost in pogum šoštanjskih Slovencev.

Treba pa nam je naprej dela in organizacije pri — samem sebi.

Koncem aprila se vrše volitve v celjski občinski zastop.

Deželno žensko učiteljske v Mariboru. Prejeli smo: „V št. 11. od dne 17. marca 1906 „Našega Lista“ pišete o „dež. ženskem učiteljsku“ v Mariboru. V popravek naznanjam, da ta zavod ni v rokah šolskih sester, ampak je ustanovljen od štajerske dežele v odgojo nemško mislečih učiteljic, ravnatelj je znani nadzornik Frisch. V rokah šolskih sester in zvezano z internatom je privatno žensko učiteljske, ki ima pravico javnosti že od 20. maja 1896 in je vzgajilo že dokaj slovenskih učiteljic. Ker to ni dovolj nemško, se je ustanovilo deželno žensko učiteljske. — Toliko v pojasnilo.

Častnik preprečil samomor. V Mariboru se je hotel vreči v Dravo delavec Anton Pungertl od Sv. Križa, a mu je neki častnik preprečil njegov namen.

Novo topničarsko vojašnico začne še letos graditi mestna občina v Mariboru.

Slovenska zmaga. Volitve za občinski zastop v Poljčanah so bile vsled silne agitacije od nemške strani zelo živahne, vendar so zmagali Slovenci na celi črti. Čast in slava narodno-zavednim volilcem!

Na Jožefov dan smo imeli v Brežicah in okolici potres, ki je bil precej močan, je trajal okrog dve sekundi in imel smer od jugovzhoda proti severozapadu.

Požar je vpepelil dne 9. t. m. v Pavlovi vasi v občini pišečki pri Brežicah hišo in gospodarsko poslopje Ivana Teodoroviča. Ogenj je nastal baje vsled slabega dimnika.

Za novo postajo ob južni železnici se poteguje sedmero občin pri Brežicah. Postaja naj bi stala v Dobovi. Občine so zložile precej denarja že same, vendar jim še primanjkuje blizu dva tisoč kron, za katere so se obrnile na okrajni zastop.

Za Žigertov stolp na Pohorju. Slovensko pevsko društvo v Ptuj priredi v letošnjem poletju, na nedeljo 15. julija veliko pevsko slavnost v zadnji zavedni slovenski postojanki Dravske doline, v Rušah. S to slavnostjo bo združena velika ljudska veselica v prid Žigertovem stolpu v Pohorju, ki ga hoče zopet postaviti podravska podružnica slovenskega planinskega društva v Rušah.

Železnica Ormož-Ljutomer. Delo za to železnico napreduje. Inženir Legros je izdelal že ves načrt. Temeljni kapital bo znašal 680.000. Akcionar te železnice postane lahko vsakdo,

kdor si omisli kaj temeljnih delnic à 500 kron. Ker je gotovo da je denar pri podjetju plodno naložen, je pričakovati, da podpišejo tudi Slovenci nekaj delnic.

Osebnosti. Pristavom pri davkarji v Gornjem gradu je imenovan Ivan Videmšek, doslej v Sevnici.

V Starošincih pri Cirkovcih so zgorela dne 7. t. m. gospodarska poslopja in mlin posestnika Jožefa Napasta. Zažgali so najbrž otroci.

Strela je udarila v hišo Franca Šturbeja v Brezovem, občina Lastnič. Hiša je bila lesena in s slamo krita; zgorela je do tal, in posestnik je utrpel 800 K škode.

Svarite otroke! 12-letna učenka Rezika Klinec v Račjem je domov grede skočila na voz posestnika Zrnka, pri čemur ji je prišla noga v kolo in se precej pohabila.

Iz Medmurja. Po nekaterih krajih Medmurja je razsajala huda konjska bolezen. Samo v Draškoveh so morali ustreliti 28 obolelih kobil. Tudi v dolnjem Kraljevu so ustrelili mnogo konj. Za kobilo, vredno 800 kron, je dobil njen lastnik odšteti samo 180. Ker so Medmurci tudi daleč na okrog znani kot dobri konjereji, jim gotovo ta nesreča zelo škoduje. Konjski sejmi so onemogočeni. — V dolnjem Kraljevu so dobili mladega učitelja Kirbiša, rodom iz Murske Subote. Kirbiš zna tudi slovenski jako dobro. — Stjepan Vlahek iz Hodošana je bil obsojen zaradi bunjenja proti madžarski državni misli i madžarizaciji Medmurja na trimesečno ječo. Zdaj sedi v državni temnici v Vaču, doma pa gladije njegova bolna žena s sedmero nepreskrbljenih otrok.

Koroško.

Koroške razmere. Da Slovincem na Koroškem slaba prede, to mora že vsak uvideti; dokazov za to trditev je tudi dovolj. Slovence v svojem materinem jeziku pravice skoraj nikjer ne dobi več, imamo večinoma vse nemške šole, in kar nam te še ne morejo odtujiti, pripomaga z največjo vnemo „Südmarka“ s svojim podkupovanjem. Pri ljudskih štetjih nas naštejejo vedno manj. Od zunaj ni pomoči in sami se tudi dosti odločno ne upiramo. Da pa s tako naglico letimo proti nam namenjenemu propadu, smo pa sami največ krivi, ker dajemo mi sami s svojo popustljivostjo in s svojo neslogo priložnost, da nas nasprotniki lažje tlačijo. Ali kdo se bo pa temu tudi čudil, če se na zelenem drevesu že tako godi, kaj bo s suhim. Ker gredo pri viru slovenstva na Koroškem, pri našem edinem slovenskem listu, s tako hitrico navzdol, je jasno dovolj, kam plovemo; namesto da bi se naš „Mir“ povečal, se skrajšuje. Gospodje okoli „Mira“ pa tarnajo in se kregajo čez lene naročnike, kakor trgovec čez svoje odjemalce, ki več ne prihajajo, ker dobijo samo slabo blago. Da se že večletni naročniki od njega obračajo in si naročujejo druge, potem je samo ob sebi umevno, da je vsak list bolj zanimiv kakor „Mir“. Čudno je, da je gospodarsko-politično društvo za Koroško odobravalo njegovo sedanje stališče, dasiravno bi moralo vedeti, da mora „Mir“ priti na drugo stališče, če se hoče razširati in gojiti narodno zavest. Če se pa v tem oziru ne more odpomoči, potem pa že lahko vsak sam vidi vnaprej usodo „Mirovo“ in malone tudi usodo Slovencev na Koroškem. **R.**

Proti Gaučevim naklepom. Na Koroškem so priredili rodoljubi do trideset protestnih shodov proti Gaučevim načrtom. Novi shodi se še napovedujejo. Naj bi prirejali koroški politični voditelji vedno take shode in slovenska stvar zmaga sijajno.

Vsa uradna pisma in listine je sklenila kolekovati špitalska občina (ob Dravi) z nemškimi znamkami Südmarke. Slovenske občine, sklenite nasprotno, vporablajte na vseh listih in ulogah znamke Ciril Metodove šol. družbe.

Požar. V Zablatih pri Grabštajnu je nastal na Prašnikovem domu ogenj, ki je v kratkem času upepelil vse poslopje s krmo in žitom. Samo živino je rešil še sosedni sin, drugo je vse zgorelo. Gospodar se je tako močno opek, da je moral v bolnišnico. In tudi že čez 90 let staro mater so komaj še rešili, ki pa je po treh dneh v sosedovi hiši umrla. Zavarovan je bil

komaj za 2800 K, zatorej je v veliki revščini. Kako je ogenj nastal, se ne ve.

Pet oseb zasutih. V Rabeljskih rudokopih se je prigodila minuli teden velika nesreča. Podrl se je v Klarinem rovu strop in je zasul pet oseb: štiri rudarje in inženerja, ki je šel z njimi vred v jame. Ponesrečeni rudarji so bili iz Zilje in zapuščajo šest nepreskrbljenih otrok. Kaj je vzrok, da se je udrl strop, se prav ne ve, vendar skoraj ni dvoma, da je zakrivila nesrečo malomarnost delodajalcev samih. Ni jim za varnost delavcev, ampak za njih čim največje izkoriščanje. Podjetniki so Nemci iz Prusije.

Gad je pičil v Pliberku na Koroškem nekega kmeta v prst na roki. Ker mu je hlapec odrezal ranjeni del in ker se je kmet na zdravnikovo naročilo napil žganja, izginila je vsaka nevarnost.

Primorsko.

Slovenska trgovska akademija v Trstu.

V drugi številke Omladine 1904 sta zapisana v članku gospoda D. M.: „Iz poglavja o naši trgovski izobrazbi“ tudi stavka: „Nikakor ne podcenjujemo važnosti slovenske trgovske akademije v Ljubljani, ali brezprimerno važnejša bi bila za nas taka akademija v Trstu. — Z odkritim veseljem čujemo, da se vrše že predpriprave za oživetvorenje tega prepotrebnege zavoda.“

Pisec teh vrst se ne spominja, da bi bil od tega časa naprej — pretekli sta že skoraj dve leti — čital kaj poročil, kako napredujejo te predpriprave, ali pa da bi bil čital v obče kaj konkretnih predlogov.

Zato si dovoljuje vprašati, se li je v resnici kaj delalo za ustanovitev slovenske trgovske akademije v Trstu ali nič, ter pozivlja slovensko časopisje v slučaju, da ta zadeva še ni nič napredovala, naj se začne zanjo brigati, ker postaja z bližajočo se otvoritvijo nove železnice vprašanje o izobrazbi slovenskega trgovskega naraščaja vedno bolj pereče.

Želeti bi bilo, da sestavijo za to poklicani faktorji v Trstu in v Ljubljani odbor za ustanovitev slovenske trgovske srednje šole v Trstu. Ta naj začne 1.) z nabiranjem denarnih prispevkov po vsem Slovenskem. Zelo primerno agitacijsko sredstvo bi bilo vztrajno povdaranje one krasne črte japonske požrtvovalnosti, kako so japonski državni uradniki skozi deset let pred vojno z Rusijo žrtvovali v korist domovine deset odstotkov svoje plače, da je mogla država zgraditi močno vojno brodovje. Ker zaostajamo še daleč za Japonci ali pa Čehi v požrtvovalnosti, agitirajmo zato, da naj vsak Slovenec samo en odstotek svoje plače ali pa svojih drugih dohodkov za zgradbo slovenske trgovske šole v Trstu. Ako si privošči za to nekaj manj piva ali vina, bo to njegovemu zdravju samo koristilo; 2.) naj izda poziv na visokošolce ter v praksi stoječe mlade kontoriste, ki imajo potrebne študije, naj se posvetijo študijam za profesuro na trgovski akademiji. Natančneje določbe za to se nahajajo v Omladini 1904 št. 4 in pa v ukazih c. kr. ministrstva za bogočastje in uk izdanih dne 25. septembra 1892, št. 18.309 in 5. avgusta 1899, št. 20.345.

Slednjič naj izda tudi poziv za prevajanje onih hrvaških, srbskih ali čeških trgovskih učnih knjig, kakršnih mi še nimamo, seveda proti primerni nagradi, da se ne bi radi pomanjkanja potrebnih učnih knjig ustanovitev slovenskih trgovskih šol preveč zavlekla, kakor se zavlačuje radi tega nedostatka poslovenjenje gornjih razredov naših srednjih šol.

—ik.

Tržaško vprašanje.

(Dalje.)

Če ne drugam, naj bi šel Lojd vsaj v Rusijo po vzgled. Država, ki je po kulturi, industriji in trgovini daleč za zapadom, prekaša seve nas Avstrije tudi v tem. V Odesi biva joča Compagnie Russe de Navigation à Vapeur et de Commerce je sicer dvajset let mlajša od Lojda, a ima 77 mnogo boljnih in porabnejših ladij. Njih ladjedelnice zidajo celo bojne ladje, z

Lojdovo pa je že tako daleč, da mora delati ladje tistim družbam, ki tekmujejo z njo v ravnoistem vodovju — — — družba „Austro-Americana“, ki so jo osnovali trgovci brez državnih juristov in ministrov, a zato tudi si je nabavila v zadnjih 8—10 letih 25 zelo modernih ladij, kakršnih Lojd seveda nima, je vplačala že ves denar za ladje, daje vsako leto lepe dividende brez državne podpore in pomnožuje in popolnuje svoje brodovje od leta do leta.

Prometa je izkazal Trst v letu 1891. blizu poldrugi milijon ton, l. 1897. skoro dva milijona, 1900. leta 2,170.000; 1903. leta 2,730.000 ton. (Statistika, ki jo je navedla pred nedavnim naša Edinost o priliki trgovskega shoda v Postojni, ne more odgovarjati dejanskim razmeram.)

Pripoznati moramo, da je promet precej velik v razmerju z našimi prometnimi zvezami, saj je komaj nekaj tednov, kar je bilo v Trstu nakopičenega toliko blaga, da ga niso železnice hotele več sprejemati.

To nakopičenje nam zopet zadostno kaže, kako šepava je vsa uprava, kako nezadostne so shrambe itd.

No, vse upa zdaj na odpomoč z novo lukco. Vlada tolaži tako sebe in trgovce.

Vprašati se moramo najprej, čemu se je lotila vlada tega dela. In mi vidimo, da v prvi vrsti zaradi tega, ker je hotela s tem povzdigniti svojo trgovino na zunaj. Potreba po novi luki je gotovo očitna, ali način, kako izvršuje vlada to svoje delo, je vreden največje obsodbe. Izdelala je velikanske načrte, vprašala ni za potrebni denar nikogar, ampak ga pričela izdajati kar na svojo roko, zida leta na leta — ali razmere v naši luki so prej kakor slej iste. Temu pa se ne smemo čuditi. Kar poveča in sezida vlada danes, se sesuje in pogrezne v morje jutri. Tako se je godilo pri nas, ko je vodila zidanje luke južna železnica, tako je bilo na malem molu v St. Sabbi, ki so ga zidali celih šestnajst let in se je pogreznil med tem petkrat, tako je bilo z molom Sanità, o katerem so pisali še pred nedavnim slovenski listi.

In kakor se je godilo in se še godi pri starih stavbah, tako bo tudi z novo lukco pri sv. Andreju, za katero je proračunjenih celih 94 milijonov kron. Tla so povsodi ista, in dela se vedno na isti način. Kakor so delali na gorej imenovanem, petkrat v valovju izginulem molu leta 1887. — po istem zistemu so ga sezidali zopet leta 1903., po istem zistemu zidajo lukco pri sv. Andreju, in zato mora priti do katastrof.

(Dalje prih.)

Predsednik višjega deželnege sodišča za Primorsko v Trstu je imenovan dosedanji predsednik višjega deželnege sodišča v Zadru, dr. Adalbert Gertscher, nenavadno sposoben uradnik, zmožen slovenščine, hrvaščine in italijanščine ter strogo objektivni.

Iz žalosti vsled smrti svoje matere. V Strašicah na Goriškem se je obesil 28letni trgovec Mihael Kumar. Bil je sicer priden in dober človek, a materina smrt ga je tako žalostila, da mu je otemnel duh in da se je končal.

Pekojni Iv. Vatovec, tržaški rodoljub je zapustil glasom oporoke 22.450 K v narodne in dobrodelne namene.

Poskušen samomor vojaka. V Trstu je skočil iz vojašnice na Campo Marzio iz II. nadstropja infanterist Ivan Frankovič. Pri padcu si je zlomil nogo in dobil na glavi hudo rano. Vzrok dejanja ni znan.

Pazite na deco. Petletni Zalki Mešek v Trstu je odtrgala slamoreznica palec na roki.

V svoji sobi zakuril. Petdesetletnemu Antonu Zgodiku v Trstu se je zmešalo. Zažgal je v svoji spalnici kup cunj in se vlegel v posteljo. Ogenj so sosedje kmalu zapazili in došla požarna bramba ga je v kratkem pogasila, nesrečnega sožpa spravili v bolnico.

Kranjsko.

Slovenska Matica je imela svojo 142. odborovo sejo v četrtek dne 15. sušca t. l. Navzočih 21. Društvo je pred kratkim vložilo na ministrstvo prošnjo, da mu isto vnovič podeli

državno subvencijo za ll. 1907—1909, če mogoče v višjem izmerji kot doslej. Odobre se z eno samo izprembo računi preteklega leta in se sklone, da se imajo v tej obliki predložiti tiskani občenemu zboru. Sprejme se preosnova društvenih pravil večinoma po nasvetih v to svrhu izvoljenega pododseka treh odbornikov. Na znanje se vzame, da je „Hrvaška Matica“ sprejela ponudbo glede ožje knjižne zveze. Sklene se pritrditi njenemu nasvetu, naj si Matici sami izbereta urednika novima knjigama. Urednikom „Hrvaške knjižnice“ se izvoli odbornik dr. Ilešič. Sklene se, da Matica izdaj letos v XIII. zvezku „Knezove knjižnice“ Cankarjevega: Martina Kačurja (Življenjepis idealista), ki ga je ocena potrdila in odbor sprejel. Društvene knjige za leto 1905, ki so koncem januarja izšle, dobe dijaki kot naročniki lahko proti znižani ceni 2 K. Društvenino je poravnalo za lansko leto 2960 letnikov, za letos doslej 410. Od zadnje seje je društvu pristopilo na novo 32 udov. Knjižnici je prirastlo 35 knjig, zvezkov in časopisov; med njimi največ čeških; 11 podarjenih, 24 zamenjanih.

K predavanju Akademije v Mestnem domu. Vsakdo, kdor ni še zatl v sebi čuta resnicoljubja, je moral z ogorčenjem zreti na strastno agitacijo za nabiranje podpisov zoper civilni zakon. Nobena laž ni bila predebela, nobena zvijača prepodla, katero se ne bi uporabljalo. In vendar oni, ki so povzročili to divjo gonjo, sami najbolj znajo, kako krivično je njih postopanje napram svojim bližnjim. Znano je, da poskače cela čreda ovac v vodo, če stori to njih voditelj — oven. Bolje primere pač ne najdem za to zapeljano ljudstvo. Z veliko nervoznostjo so letale žene od hiše do hiše pobirale podpise, prav kakor so videle storiti to njih voditelje. Tudi k meni je prišla pobožna ženica po podpis. Razlagala mi je, kako me v slučaju, da prodre civilni zakon, mož zapusti, če se poročim, kadarkoli se mu bo zljubilo. Zavrnila sem jo mirno in jo skušala prepričati o njeni zmoti. Križaje se, kakor pred zlim duhom je v divjem diru — liki furija — pobegnili. Taka zaslepljenost presega vse meje. V tem času je napovedala „Akademija“ v soboto dne 17. t. m. v Mestnem domu predavanje o reformi zakonskega prava ter o razdružitvi katoliškega zakona pri nas in drugod. Predaval je nje član dr. Fran Novak. Da je govoril g. predavatelj vsaj večini iz srca, je dokaz, da so zlasti oženjenci pritrjevalno prikimavali. Čuli so se glasovi: prav tako je. V svojem jasnem in simpatičnem govoru je razložil gosp. predavatelj zmoto slabo podučenega ljudstva, resnične, zgolj dobrodelne posledice civilnega zakona. Kot glavne točke navaja: 1.) Enotnost zakonskih postav, 2.) Zakonski zadržki, 3.) Razdružitve zakona. Žalostne vzglede iz zakonskega življenja prinaša, kot dokaz krivice, ki se godi onim nesrečnejšem, ki absolutno ne morejo več živeti skupaj — a morajo — ali pa ostati samec do smrti enega zakonskega druga. Mnogoštevilne občinstvo je hotelo koncem predavanja izliti svoja čustva v buren aplavz, češ, tudi mi želimo, da končno i nam „bit će dana“.

Opazovalka.

„Slovenčevi“ argumenti. Ni dolgo od tega, ko je obkladal „Slov. Narod“ klerikalne telovadce z osli. „Slovenec“ seveda ne more izostati, zato se je spravil nad zaupnike liberalcev in jih nazivlje norce, v obče pa so mu liberalci barabe. Zelo spodobni ljudje! Pa na obeh straneh!

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je razposlala ob letošnjem novem letu 4.276 družbinih koledarjev za leto 1906. Od teh je bilo vrnjenih 1.223 komadov; žal da večinoma od takih naslovnikov, od kojih smo za trdno pričakovali, da nam povrnejo vsaj poštne stroške za dopošiljatev. Glasom družbinih izkazov je bilo do konca februarja 1906 za 1.140 koledarjev blagajništvu plačanih 1.916 K 49 v. Torej znaša preplačana svota za te koledarje 548 K 49 v. Neplačanih in nevrnjenih pa je še ostalo 1.913 koledarjev. Ker se ti koledarji, letos le pesniku „Prešerin“ posvečene vsebine, zahtevajo od več strani, prosimo vse one č. naslovnike, ki so morda založili koledarju pridejani

ček, naj nam pošljejo vplačilo navadnim poštnim potem, ali naj pa vrnejo koledar. Naj se ne štejejo te vrstice podpisanemu vodstvu v zlo, kajti ako bi družba ne pazila tudi tu na svoj dobiček, očitati bi se jej smela malomarnost. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda. V Ljubljani, dne 16. marca 1906.

„Ljubislava“ se nazivlje nova drama E. Kristanova, ki so jo uprizorili predpretečeni teden na ljubljanskem gledališču. Delo samo po sebi je imenovati umotvor. Škoda, da jo je pesnik spravil v obliko drame. Dramatizacija mu ni posrečila. Premalo dejanja in nedosledna tehnika sta glavni hibi Kristanovega dela. Vsebinska je lepa, mnogo izvirnih misli jo prepleta, verzi so krasni. Vredno bi bilo delo predelati ter je napraviti godno za oder. Vsekakor je to eno izmed najboljših del, kar smo jih v zadnjih letih dobili izpod peresa slovenskega pisatelja. — Ljubljansko gledališče je bilo ob obeh predstavah obiskano — slabo. Zlasti lože so kazale mučne praznote. Pač značilno za duševni nivo naše inteligence iz „višjih“ krogov.

Veritas.

C. kr. kmetijska družba kranjska priredi dogovorno s kranjskim deželnim odborom osemteedenski mlekarški tečaj v Logatcu, in sicer od dne 17. aprila do 13. junija t. l. Tečaj bo teoretično-praktičen ter se bo poleg spoznavanja in preiskovanja mleka poučevalo poglavitno o izdelovanju presnega masla in sira. V tečaj se sprejme le 12 udeležencev. Pouk bo brezplačen. Hrano in stanovanje si mora vsak udeleženec sam priskrbeti. Nekterim nepremožnim udeležencem bo mogoče dati podpore 50—60 K za ves tečaj. Prošnje za sprejem je poslati do 10. aprila t. l. na odbor. Prednost za sprejem bodo imeli tisti, ki jih pošljejo učiti mlekarke zadruge.

Železnica iz Novega mesta v Brežice. Železniško ministrstvo je dalo budimpeštanskemu podjetništvu Danbachy enoletno dovoljenje, da napravi tehnične predpriprave za normalno tirno železniško progo, ki bi vezala Novo mesto preko Št. Jerneja in Kostanjevice z Brežicami.

Požar v Tominjah pri Ilirski Bistrici. V petek 16. marca je zažgal v vinjenosti posestnik Čepič svoj hlev v Tominjah. Požar se je naglo razširil na njegovo in še dveh drugih posestnikov hiše in upepelil vse do tal. Na lice požara je takoj prihitelo Gasilno društvo iz Il. Bistrice, a ubraniti se ni moglo nič, posebno ker je veter močno pihal in ni bilo vode pri rokah. Komaj so zabranili, da se ni razširil ogenj še na druga poslopja. Zgorelo je troje hiš, troje hlevov in troje prašičev. Posestniku Meklinu je zgorelo okrog 200 centov sena, zavarovan pa ni bil ne za seno, ne za poslopja. Izmed ostalih pogorelecev je bil zavarovan edino zažigalec, ki so ga orožniki takoj odpeljali v zapor. Neki fant je v naglici vzel iz že goreče skrinje 160 K v papirjih in jih vtaknil v žep pri suknji, ko pa je hotel rešiti hitro še živino, je suknjo slekel, vrgel jo v stran ter skočil v hlev. Rešil je sicer živino, a med tem se mu je suknja vnela in vseh 160 kron je zgorelo. Več ljudi je tudi opečenih. Škoda je velika. Rešeno živino so vzeli sosedge pod streho. Kaj vsega ne naredi alkohol!

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je sklenila s tvrdko Adolf in Alexander Jacobi na Dunaju (VIII., Piaristengasse 17) jako ugodno pogodbo glede izdelovanja, zalaganja in razprodaje svaličnih papirčkov in ovitkov, kakor tudi cevč. Ker bode ta tvrdka, ki je ena izmed prvih te vrste, izdelovala le dobro konkurenčno blago in bode znatno prispevala od razprodanega blaga naši družbi, vabimo vse c. kadilce, naj zahtevajo odslej povsod le to blago, ki je naši družbi v korist, ter rabijo le družbine svalične papirčke in ovitke kakor tudi le družbine svalične in smodkine cevke. Blago se naroča pod zgoraj navedenim naslovom direktno na Dunaju. Navedena tvrdka je pred kratkim plačala družbi za začetek dosti znaten prispevek 200 K.

Slovenščina pri Slovencih. Vsekakor odlična oseba iz ljubljanske okolice je poslala v Ameriko likalnik in napisala kot vsebino: Pegelisen. Čemu se siliti z nemščino? Kaj nima

mar naš jezik nobene veljave? In zopet čitamo v celjski Domovini sledeče pismo: „Mattias Perne Schumachermaister in Leibah — bin mir Ald azbeiter gestanto ist Frantz Potočnik ald Schumohor gehilf gearbeiten Mattias Perne Schumachermaister in Leibah — Wird Beschäftiget an 23./6. 1905. Seve, če spoštujemo Slovenci sami svoj jezik tako malo, je gotovo, da ga spoštujemo drugi še manj!

Nesreča z avtomobilom v Postojni. V četrtek popoldne se je zgodila pri Postojni nezgoda z avtomobilom, v katerem so bile štiri osebe. Avtomobil je zadel v neko kočijo s tako silo, da je padel kočijaž na tla in se ubil.

Opozorjamo na inserat stavbenega podjetja Polz & Knoch v današnji številki.

Rojaki!

Že leta 1876. se je osnoval v Zagorju ožji odbor z namenom nabirati prispevkov, da se postavi pesniku Miroslavu Vilharju primeren nagrobni spomenik. Ali takrat so bile pri nas tako žalostne razmere, da ni dosegel dotični odbor niti tako skromnega namena.

Nastali so boljši časi. Med zavednimi Notranjci se je rodila misel, postaviti svojemu velikemu rojaku boljši in javen spomenik na rodni njegovih kraških tleh, da se tako izkaže čast in hvaležnost za ves narod možu, ki je vse žrtvoval za probujo in prosveto svojega naroda. Ob preporodu naše narodne zavesti je on kot pesnik, skladatelj, časnikar, pisatelj in neumorni boritelj za pravice slovenskega naroda vsestransko toliko delal, kakor malokdo med Slovenci. Narodna zavednost Notranjske je plod njegovega rodoljubnega delovanja. Njegova pesniška dela žive še danes med nami. Kdo ne pozna njegovih ljubkih narodnih pesmi in prikljupljivih napevov? Komu ni znana „Po jezeru“, komu ne „Mila lunica“?

Minulo je skoraj 35 let, odkar krije hladna zemlja našega dičnega pesnika in letos bo tridesetletnica, odkar se je prvič rodila misel in se je pričelo nabirati za napravo spomenika „notranjskemu slavu“. Šele sedaj se bo ta misel uresničila, in sicer v veliko širšem pomenu. Dosedanji odbor se je resno zavzel, da postavi v metropoli Notranjske — v Postojni — na lepem in prostornem trgu pred šolo Vilharju spomenik, napravljen po načrtih našega notranjskega rojaka, arhitekta gosp. Ivana Jagra. Bronasti kip v dvojni naravni velikosti je mojstrsko dovršil akademični kipar gosp. Alojzij Repič in ravnokar se je oddalo tudi vse klesarsko delo monumentalnega podstavka.

Vilharjev spomenik bodi trajen znak narodne hvaležnosti vzornemu narodnemu boritelju in pesniku, zavednemu našemu narodu odsev čistega rodoljubja, naši mladini v izpodbujo k požrtvovalnemu in plodovitemu narodnemu delovanju in tujcem, ki neprestano prihajajo v našo svetovnoznano jamo in naš trg, bodi ta spomenik viden dokaz, kako visoko spoštuje in ceni slovenski narod svoje zaslužne može.

Da se odboru omogoči pravočasno izvršiti težavno nalogo, je treba še nekoliko narodne požrtvovalnosti. Vsi stroški spomenika so proračunjeni okroglo na 12.000 K, a odbor razpolaga dosedaj s pičlo polovico: ostanek bo treba še nabirati. V to svrhu se obračamo v prvi vrsti do tebe, zavedna Notranjska, obenem pa tudi do celokupnega slovenskega naroda s pozivom, da prispeva vsak po svojih močeh. Cenjeno narodno ženstvo naj blagosoli pobirati prispevkov pri raznih zabavah, izletih in sestankih, slavna narodna društva naj prirejajo veselice, koncerte, plese in zabave v prid skladu za Vilharjev spomenik, slavne občinske zastope in naše denarne zavode pa prosimo, da izvolijo pri našem rodoljubnem prizadevanju pobirati s kolikor mogoče izdatnimi denarnimi prispevki.

Vsak, tudi najmanjši dar, hvaležno sprejme podpisani odbor, ki bo izkazoval vse prejete prispevke v slovenskih časopisih.

Odbor za napravo Vilharjevega spomenika v Postojni, 4. marca 1904.

Josip Lavrenčič,
predsednik.

Gregor Pikel,
blagajnik.

Listnica uredništva. V. K. v L. Obljubljenega nismo prejeli. Pričakujemo v nekaj dneh. Pozdravi! — Il. Bistričan: Prejeli obe črtici. Vsled obilnih poslov še nismo pregledali. Prosimo potrpljenja. — Dr. — a v G.: Prosim, potrpi nekoliko. Da nisi odposlal, popolnoma prav. Do 1. aprila gotovo daljše pismo. — N. V. v N. Na Vaše pismo Vam odgovorimo čim prej. — V. P. v Ljubljani in J. D. v Velikovecu: Isto.

Odlikovana

v Parizu s častnim križcem, diplomom in zlato medaljo.

Patentirana

v 30 državah.

Streha prihodnosti!

Cementna zarezna strešna opeka

iz portland-cementa in peska

Praktična! Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:

Janko Traun

izdelovatelj cementnin na Glincah pri Ljubljani.

Tri goldinarje

velja poštni zabojček brutto 5 kilo (okoli

50 do 60 kosov)

lepo sortiranega **toaletnega mila (odpadkov)**

z vijoličnim, rožnim, heliotrop, mošusovim, šmarničnim, breskvinim itd. duhom.

Razpošilja proti povzetju podjetje Manhattan Budapešta, VII. Bezeredy ul. 3.

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je

Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper motenje prebavljanja, krče v želodcu, koliko, prehlajenje (katar), prsne bolezni, influenco itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko.

Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“ za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko razpošilja le proti predplači ali povzetju 12

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko. Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medic. drogerijah.

Češko posteljno perje po nizki ceni!

5 kilo: novo naskubljeno K 9-60, boljše vrste K 12.—, belo puhasto naskubljeno K 18.—, K 24.—, snežnobelo puhasto naskubljeno K 30.—, K 36.—. Razpošilja se

franko po povzetju. Zamenja se ali vzame nazaj proti povrnjeni poštnini.

Benedikt Sachs, Lobes 369. P. Plzen, Češko.

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvažnejša knjiga o preoblagodanju otroci. — Z nad tisoč zahvalnimi pismi pošilja diskretno proti 90 vin. v avstr. poštah znamkah gospa A. Kaupa, Berlin S. W. Lindenstrasse 50.

Zahvala.

Vrnivši se od groba naše iskreno ljubljene matere čutimo se dolžne izreči **vsem**, ki so se udeležili pogreba gospe

Izabele pl. Franck
rojene grofice Bylandt-Rheydt

in ji s tem izkazali zadnjo čast, našo najiskrenejšo zahvalo.

V Kamniku, 22. marca 1906.

Rodbina vitez pl. Franck.

Stavbeno podjetje Polz & Knoch

Arhitekta
in zidarška mojstra **Ljubljana, Gradišče 17.**

Prevzameta izdelovanje projektov, vsakovrstnih stavb, kakor zidanje hiš, izdelovanje cest ter razne vodne — kanalizacijske — in vodovodne naprave.

Proračuni na zahtevanje brezplačno.

„Naš List“
Zahtevajte

5 kron in več zaslužka na dan!

Iščejo se osebe obeh spolov, ki bi pletle na naših strojih. — Preprosto in hitro delo vse leto doma. — Ni treba znati ničesar. Oddaljenost ne škodi nič in blago prodamo mi.

Družba pletilnih strojev za domače delavce
Tom. H. Whittick & Co.
Praga, Petrske námesti 7.—254.

Ondi,

kjer dokazuje toliko zahvalnih pisem, odlikovanj, se ne sme dvomiti, da bi Fellerjev lepo dišeči rastlinski izvlečni fluid z znamko „Elza-Fluid“ tešil bolečine, raztvarjal sliz, krepil živce, lajšal influenco, kašelj, hripavost, zasliženje, bolečine v vratu, glavi in v prsih, dalje da bi odpravljaj pomanjkanje teka, tiščanje v želodcu, krče, slabosti, motenje prebavljanja, napenjanje, če se peha po kislem, zgago, da bi pomagal v mrzličnih in nervoznih slučajih. — 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic velja franko 5 kron, 24 malih ali 12 dvojnatih steklenic 8 kron 60 vin., 48 malih ali 24 dvojnatih steklenic 16 kron brez vsakih drugih stroškov. Priporočljive so tudi Fellerjeve odvajalne rabarbara-kroglice z znamko „Elza-kroglice“, 6 škatljic franko 4 krone, 12 škatljic 7 kron 60 vin. **Zagorski izvleček** za prsi in zoper kašelj 2 steklenici 5 kron franko. — Naročilna pisma je nasloviti na **E. V. Feller**, lekarnar v **Stubici**, Elzin trg št. 183 (Hrvaško). Varovati se je ponarejanj in si dobro zapomniti ime „Feller“.

Tiskovine

za industrijo, trgovino in obrt od navadnega trgovskega zavitka do obširnega cenika. Tisk umetniških razglednic. Postrežba točna.

TISKARNA KNJIG IN UMETNIN
A. SLATNAR V KAMNIKU

IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJŠE ENO- IN VECBARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO □ PRIZNANO LIČNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo

„Našega Lista“ s priloženo „Kamničan“ in „Slov. Gospodinja“ ter „Oglasnika“. Trgovina s papirjem in pisalnimi potrebščinami. Knjigoveznica.